

Forslag til organisering av faget utdanningsvalg i Nord-Trøndelag

Innspill til utviklingsprosess

Intensjonsavtalen mellom Nord-Trøndelag fylkeskommune og primærkommunene om det 13-årige skoleløpet (november 2008) gir grunnlag for samarbeid *mellom forvaltningsnivåene for å se det 13-årige skoleløpet (barnehage-høgskole/universitet) i sammenheng.*

Som ledd i økt satsing på flere og bedre gjennom videregående opplæring vedtok Fylkestinget i Nord-Trøndelag i april 2009 å igangsette arbeid for å utvikle helhetlig modell for karriereveiledning i grunnopplæringa. Faget *Utdanningsvalg* i 8.- 10 klasse er en del av modellen.

Avdeling for videregående opplæring har fått innsikt i status for faget gjennom dialog med aktører i begge skoleslag. Dette er et innspill til videre prosessarbeid for å finne gode løsninger for faget utdanningsvalg i vårt fylke. Det er her forsøkt å beskrive hva vi har lyktes med – og utfordringer i samarbeid mellom forvaltningsnivåene.

Gjennom dette arbeidet har det fremkommet gode praktiske eksempler i utøvelsen av faget. Disse eksemplene er samlet i en ["Verktøykasse"](#) for inspirasjon til alle som arbeider med faget.

Det må tas stilling til videre prosess med bred involvering av aktuelle aktører med

- diskusjoner
- høring
- sak til behandling i fylkesting og kommunene

Det må også tas stilling til hvem som gis mandat til å følge opp intensjonsavtalen og sørger for framdrift i arbeidet.

Innhold

Del 1 Forslag til organisering av faget Utdanningsvalg	3
1. Bakgrunn: Frafall i videregående opplæring.....	3
1.1 Betrakninger	3
2. Anbefalinger: - Roller og ansvarsfordeling i Utdanningsvalg på ungdomstrinnet	4
2.1. Kontaktlærer	4
2.2. Faglærer	4
2.3. Karriereveileder/rådgiver	5
2.4. Rektor	6
2.5. Skoleeier	6
3. Skolens samarbeidspartnere i <i>Utdanningsvalg</i>	7
3.1. Samarbeid hjem- skole.....	7
3.2. Samarbeid med videregående opplæring.	7
3.3. Samarbeidsområder.....	8
3.3.1. Utpøring av programområder	8
3.3.2. Annen hospitering.....	9
3.3.3. Åpen skole/(Kompass)messe	9
3.3.4. Minoritetsspråklige.....	9
3.3.5. Å ta fag fra vgs. i Utdanningsvalg.....	10
3.3.6. Oppfølgingstjenesten (OT)	10
3.3.7. Pedagogisk Psykologisk Tjeneste (PPT).....	10
4. Ungt entreprenørskap (UE) som samarbeidspartner.	10
4.1. Entreprenørskap i Utdanningsvalg	10
5. Arbeidsliv.	11
5.1. NHO som samarbeidspartner	11
5.2. Opplæringskontorene	12
Del 2 Sentral fagplan for Utdanningsvalg - med konkretiseringer for Utdanningsvalg i Nord- Trøndelag.....	13
1. Formål i faget	13
1.2. Struktur Årstrinn 8.-10. Oversikt over hovedområder:	13
1.3. Timetall i faget	13
1.3.1. Konkretisering av timeforbruk i Nord-Trøndelag:.....	13
2. Beskrivelse av hovedområdene	14
3. Grunnleggende ferdigheter i faget.....	14
3.1. Å kunne uttrykke seg muntlig	14
3.1.1. Konkretisering i Nord-Trøndelag.....	14
3.2. Å kunne uttrykke seg skriftlig	15
3.2.1. Konkretisering i Nord-Trøndelag.....	15
3.3. Å kunne lese.....	15
3.3.1. Konkretisering	15
3.4. Å kunne regne	15
3.4.1. Konkretisering	15
3.5. Å kunne bruke digitale verktøy	15
3.5.1. Konkretisering i Nord-Trøndelag.....	15
4. Kompetansemål etter 10. Årstrinn	16
4.1. Om videregående opplæring og arbeidsliv	16
4.1.1. Konkretisering/delmål i Nord-Trøndelag	16
4.2. Utpøring av utdanningsprogram	16
4.2.1. Konkretisering i Nord-Trøndelag.....	16
5. Om egne valg	17
5. 1. Konkretisering/delmål i Nord-Trøndelag	17
6. Undervisvurdering i Nord- Trøndelag - skolen:	17
6.1. Anbefaling om undervisvurdering ved bruk av karrieremappe:	18
6.1.1 Digital Karrieremappe. (Den mappen ungdomsskolen velger å bruke)	18
6.1. 2. UTV- pakken.....	18
7. Sluttvurdering i faget:	19
Kilder, linker og litteratur:.....	20

Del 1 Forslag til organisering av faget Utdanningsvalg

1. Bakgrunn: Frafall i videregående opplæring.

Det er en stor utfordring at for mange elever ikke gjennomfører videregående opplæring. Bare rundt 70 % av elevene i Norge fullfører med bestått i løpet av 5 år. (St.meld. nr 44 (2008-09) *Utdanningslinja*).

I overgangen mellom skoleslagene; ungdomsskole og videregående skole, skjer det mye av betydning for et senere bortvalg eller frafall. Det er for det første viktig at elevene foretar et riktig førstevalg når de søker seg inn i videregående opplæring. God karriereveiledning i ungdomsskolen er derfor et satsningsområde også på fylkesnivå. Elevene skal være godt forberedt på hva de møter når de kommer til videregående opplæring.

Ved behandling av St. melding nr 30 (2003 – 2004) *Kultur for læring*, sluttet Stortinget seg til å innføre programfag til valg/Utdanningsvalg som et nytt fag på ungdomstrinnet. Det ble utarbeidet nasjonale prinsipper og retningslinjer for lokal utforming av faget. Stortinget og departementets vurdering var at innføring av faget ville kunne knytte grunnskole og videregående opplæring bedre sammen, bidra til mer tilpasset opplæring for den enkelte elev og i tillegg gi muligheter for mer praktisk aktivitet eller fordypning.

[Delrapport II](#) fra prosjektet *Karriereveiledning i overgangen mellom ungdomsskole og videregående opplæring* sier mer om implementering av faget *Utdanningsvalg* i grunnskolen.

1.1 Betraktninger

Utdanningsvalg skal bidra til å skape helhet og sammenheng i grunnopplæringa og knytte grunnskole og videregående opplæring tettere sammen. Det skal også bidra til økt forståelse av arbeidslivets krav om kunnskap og kompetanse, og bidra til å skape grunnlag for entreprenørskap. Elevene skal få mulighet til praktisk aktivitet og til fordypning i fag. Opplæringa må legge til rette for bruk av hensiktsmessige arbeidsformer både i skole og arbeidsliv, og for bruk av ulike læringsarenaer som kan gi bred faglig tilnærming gjennom kontakt og samarbeid mellom ungdomsskoler, videregående opplæring og arbeids- og næringsliv, fordi faget skal legge grunnlaget for videre opplæring, yrkes- og arbeidsliv og livslang læring. Deler av faget fordrer tett samarbeid med eksterne aktører, f. eks lokalt arbeids- og næringsliv.

Faget Utdanningsvalg er et kollektivt, tverrfaglig ansvar for hele ungdomsskolen. Grunnskolerådgiverne kan samordne tiltak som går på praktisk og teoretisk yrkesorientering, men lærerne må i sin undervisning ta ansvar for fagets andre deler slik at utdannings- og yrkesveiledning blir tverrfaglig og hele skolens ansvar.

I Nord- Trøndelag er det variasjon i organisering av utdanningsvalg. Noen ungdomsskoler ser faget som "rådgivers domene", og lar rådgiver fylle timene i faget. Andre ønsker at det er kontaktlærer som underviser og har ansvar for faget, mens atter andre lar trinn/team ta ansvar for faget og fordeling av timer. Noen har timeplanfestet faget i timer pr. uke/perioder, andre har ikke, men har lagt opp til tett samarbeid med andre fag og periodeundervisning i Utdanningsvalg rundt hospitering i skole og arbeidsliv, der planlegging f.eks. kommer til uttrykk gjennom lokal plan for faget, eller et "Årshjul".

2. Anbefalinger:

- Roller og ansvarsfordeling i Utdanningsvalg på ungdomstrinnet

Karriereveiledning er hele skolens ansvar, jf. Kunnskapsløftet -06 og Forskrift til opplæringsloven: *"Det forplikter den enkelte grunnskole å utarbeide en årsplan for karriereveiledning. Rolleavklaring og ansvarsforhold må inngå i planen."*

Fordi Utdanningsvalg er innført som obligatorisk fag på ungdomstrinnet, har yrkes- og utdanningstiltak og veiledning blitt et kollektivt skoleansvar. Derfor er det viktig at aktører på skolenivå har felles forståelse av og enighet om roller og ansvar i gjennomføring av faget. Nedenfor følger anbefalinger om roller og arbeidsfordeling, delvis hentet fra heftet "Utdanningsvalg, en metodebok for lærere", red. Eva Swahn, utgitt i november 2009 av Pedlex Norsk Skoleinformasjon, delvis fra stortingsmeldinger, og delvis fra rapporter og artikler om temaet.

2.1. Kontaktlærer

Kontaktlærer bør være hovedansvarlig for faget. St. meld nr 11 (2008-09) *Læreren: Rollen og utdanningen:*

"Lærerens hovedoppgave er å legge til rette for og lede elevenes læring. Samarbeid med kolleger, ledelse, hjem og instanser utenfor skolen og deltagelse i utviklingen av skolen som organisasjon skal støtte opp om dette". Kontaktlærer har særlig ansvar for de praktiske, administrative og sosialpedagogiske gjøremålene som gjelder eleven, bla kontakt med hjemmet (St. meld. Nr 44 Utdanningslinja).

Kontaktlærer har en sentral rolle i Utdanningsvalg. Når kontaktlærer er faglærer forutsettes det at kontaktlærer er den personen som er hovedansvarlig og underviser i faget. Kontaktlærer skal:

- gjennomføre elevsamtaler og være elevens nærmeste veileder
- samarbeide med hjemmet
- snakke om utdanningsvalg på skole- hjem- samtaler
- informere om faget Utdanningsvalg på foreldremøter
- ha ansvar for praktisk gjennomføring av besøk, prosjekter, etc. i samarbeid med gruppas/klassens/ /karriereveileder og faglærere.

Når det oppstår bekymringer rundt en elev av faglig eller sosial art, har kontaktlærer en nøkkelrolle. Vi vet at høyt fravær, svake ferdigheter og lav skoleinteresse er risikokjennetegn hos elever som seinere ikke fullfører videregående opplæring. Denne kunnskapen må brukes aktivt allerede i ungdomsskolen, tiltak mot fravær og skoletrøtthet må iverksettes allerede i barne/ungdomsskolen for å forebygge seinere frafall.

2.2. Faglærer

Faglærere skal gi elevene opplæring ut fra kompetansemålene i fagene de underviser i.

Faglærer skal:

- fortelle om mulighetene med henhold til ulike utdannings- og yrkesløp knyttet til sitt fag
- ha praktisk ansvar for gjennomføring av besøk, tverrfaglige opplegg skolen gjennomfører i faget, prosjekter, utplassering etc. i samarbeid med kontaktlærer / utdanningsansvarlig/karriereveileder.

Faglærere er viktige samarbeidspartnere og bidragsyttere inn i Utdanningsvalg, og må bruke noen av fagets timer i tillegg til timer som er direkte relatert til faget. Dette vil f.eks. kunne gjelde: norsk, kunst & design, RLE, samfunnsfag, naturfag og matematikk, jfr. kompetansemålene i Utdanningsvalg og mål for grunnleggende ferdigheter i fagene. Samarbeidet mellom de ulike aktørene vil kunne gjelde forberedelsesfasen, gjennomføringsfasen og vurderingsfasen.

Det er behov for styrking av faglærernes utdannings og yrkeskompetanse. Faglærer må tilføres økt kunnskap om lokalt og sentralt arbeids- og næringsliv, og oppdatert kunnskap om programområdene i videregående opplæring og yrkene de på sikt kan føre til. En del av en kompetanseheving for faglærerne kan være at kommune og fylke, ungdomsskole og videregående opplæring samarbeider om plan for kompetanseheving i forbindelse med at grunnskoleelevene besøker/hospiterer i videregående. Dette kan være f. eks en rulleringsordning med egne, organiserte opplegg for kontaktlærer/faglærer i forbindelse med elevers besøk/hospitering i videregående.

En annen del kan være at skoleeier samarbeider med lokalt næringsliv med sikte på at lærere utplasseres i yrkesliv i sammenheng med elevers utplassering i bedrift/næringsliv.

2.3. Karriereveileder/rådgiver

Begrepene karriereveileder/rådgiver brukes om hverandre i dag. Her brukes videre kun begrepet rådgiver. Rådgiver har en sentral rolle og skal dekke deler av faget. Om skolen velger å timeplanfeste faget, skal rådgiver tildeles noen timer. Om faget ikke timeplanlegges, skal rådgiver få tildelt timer innefor planlegging av årshjul for faget.

Rådgiver er hovedansvarlig for videreutvikling av faget ved egen skole, i samarbeid med kommune, skoleledelse og team/trinn ved skolen, og som bindeledd mellom skole og eksterne aktører. Rådgiver vil også fungere som ressurs for kontaktlærer og andre faglærere i faget, og må legge opp system for samarbeid og overføring av informasjon. Her kan læringsplattform være et godt hjelpemiddel. Se mer om dette i [Verktøykassen](#).

Fylkeskommunen i Nord- Trøndelag har utarbeidet forslag til retningslinjer for hva som skal vektlegges ved nyansettelse av rådgiver/karriereveileder. Fylket har sørget for formell utdanning av sine rådgivere, og stadig flere av rådgiverne i ungdomsskolen har gjennomført formell utdanning i karriereveiledning.

I følge Utdanningsdirektoratets nettside radgiver (<http://www.udir.no/>) er det er viktig at ungdomsskolerådgiver ka:

- gi eleven tilpasset og realistisk yrkesveiledning basert på elevens ønsker, forutsetninger og muligheter
- gi eleven opplæring og veiledning ved utdannings- og seinere yrkesvalg
- formidle hvor eleven kan få nyttig og korrekt informasjon om utdanning/yrker/arbeidsmarked
- ha god kunnskap om norsk utdanningssystem og kjennskap til utdanningssystemene i andre land
- har god kunnskap om veiledning av minoritetsspråklige elever
- har kunnskap om og fokus på kjønnsperspektiv i sin veiledning
- ha god kunnskap søknadsfrister, inntaksvilkår, finansieringsmuligheter og påkrevde fagkombinasjoner
- ha kunnskap om konsekvenser av valg av fremmedspråk i ungdomsskolen
- ha kunnskap om *Prosjekt til fordypning* i videregående opplæring
- ha god kunnskap om arbeidslivet lokalt, nasjonalt og i utlandet

Rådgiver må også ha kompetanse i hvordan karriereveiledning kan utføres i et systemperspektiv ved skolen, ved å kunne:

- relatere sin praksis og utdannings- og yrkesveiledningssamarbeidet til den øvrige undervisningen, særlig til faget Utdanningsvalg
- koordinere utdannings- og yrkesrådgivningen internt ved skolen og i forhold til andre samarbeidspartnere, som lokale videregående skole og lokalt arbeidsliv
- samarbeide med sosial- og spesial pedagogisk rådgivingsfunksjon og henvise til den ved behov

På enkelte skoler er det fremdeles slik at rådgiver fungerer som "enerådende utdanningsansvarlig" også etter innføring av Utdanningsvalg. Rådgiver er som regel den som har best kompetanse om utdannings- og yrkesveiledning på skolen, men ved å legge hele ansvaret for faget på rådgiver er det fare for at faget blir rådgivers ansvar, ikke hele skolens ansvar. Dette kan pulverisere forståelsen av at Utdanningsvalg er skolens felles ansvar, samtidig som det fører til økt belastning på rådgiver i en ofte for travel hverdag.

Rådgiverrollen ble endret med innføring av Utdanningsvalg, den er mer på skolens systemnivå enn tidligere. Samtidig vil veiledning av enkeltelever og grupper være en del av rådgivers arbeid som tidligere. Det bør diskuteres hvorvidt skolene bør øke ressurser til karriereveiledning, enten i form av økt ressurs direkte til rådgiver, eller i form av friske midler til en ny funksjon som **fagansvarlig(e)** ved skolen i tillegg til eksisterende rådgiverressurs.

På samme måte som lærere har ansvar i andre fag kan det tenkes en **fagansvarlig** på trinnet/teamet, som kan jobbe tett opp mot rådgiver, for å unngå ansvarspulverisering. Det kan være naturlig å knytte ansvaret for gjennomføring av Utdanningsvalg På trinnet opp mot samme person(er) som har ansvar for faget norsk/samfunnsfag.

2.4. Rektor

Skolens ledelse må ta ansvar for å skape helhet i Utdanningsvalg og for at formålet i faget blir oppnådd. Rektor er, sammen med skoleeier, ansvarlig for at den enkelte skolen innehar gode systemer for oppfølging. Se 2.5. Skoleeier.

2.5. Skoleeier

Forskrift i opplæringsloven § 22-4: "Skoleeigaren er ansvarleg for å oppfylle rettane etter § 22-1 og 22-3".

Opplæringsloven § 10-8: "Skoleeier har ansvar for nødvendig kompetanseutvikling, og skal ha et system som gir undervisningspersonale, skoleleiare og personale med særoppgaver nødvendig kompetanseutvikling, med sikte på å fornye og utvide den faglige og pedagogiske kunnskapen og å halde seg orientert om og vera på høgd med utviklinga i skolen og samfunnet".

Grunnskolen har ansvaret for å gi elevene opplæringen i Utdanningsvalg. Deler av faget ligger innenfor karriereveiledningsfeltet. Karriereveiledningsfeltet er et arbeidsfelt som krever oppdatert kunnskap. Skal rådgivere og andre aktører som jobber med karriereveiledning og faget Utdanningsvalg i skolen holde seg oppdaterte forutsetter det at skoleeier gir tilbud om relevant etterutdanning/ kompetanseheving.

3. Skolens samarbeidspartnere i *Utdanningsvalg*

Grunnskolen er avhengig av eksterne aktører som samarbeidspartnere for å gi eleven den kompetansen som skal til for å ta bevisste valg.

3.1. Samarbeid hjem- skole

Informasjon til og samarbeid med hjemmet er viktig fordi foreldrene er betydningsfulle for det valget elevene gjør. Elevene snakker mest med de foresatte når det gjelder egen karriereplanlegging. (Andreassen 2009). Foresatte bør derfor få styrket sin kjennskap til faget Utdanningsvalg og få tilført økt kunnskap om elevenes framtidige muligheter i skole og yrkes- og arbeidsliv.

Skolen må derfor:

- ha faget som fast del på foreldremøter
- ha faget som fast del ved kontakttimer/foreldresamtaler med kontaktlærer
- involvere foresatte i elevens arbeid med sin skole- og yrkesorientering
- ha foreldremøter i samarbeid med videregående skole. (God praksis på dette i Nord-Trøndelag).

For å involvere foresatte kan skolen f. eks:

- ✓ involvere foresatte som ressurs fordi de har mye jobberfaring, f. eks ved å ha "yrkestimer" med foresatte som foredragsholdere
- ✓ benytte foresattes arbeidsplasser ved "Jobbskygging" satt i system
- ✓ benytte foresattes arbeidsplasser ved utplassering
- ✓ om skolen arrangerer utdannings- yrkesmesse, eller Grullercamp, kan det gjøres i samarbeid med foreldreutvalg og elevråd
- ✓ lage "ressursbank" for elever (som deltakere), foresatte (som besøkende) og lærere i faget gjennom læringsplattform, f. eks It's – Learning. Om informasjon gjennom læringsplattform skal funger godt forsettes det at plattformen er godt integrert i skolens liv for øvrig.

Se [Verktøykasse](#) for tips om involvering av foresatte.

3.2. Samarbeid med videregående opplæring.

Utdanningsvalg i ungdomsskolen strekker seg inn i videregående opplæring. Besøk, hospitering og annen samhandling grunnskole og videregående opplæring må integreres inn i ungdomsskolefaget, og ikke "komme i tillegg til". Faget berører både rådgivere, ledere, faglærere og elever i videregående, fordi de er viktige aktører i grunnskoleelevens yrkesorienteringsprosess. Rådgiver i grunnskolen bør få innpass på fellesmøte i vgs. for å informere aktører; faglærere i vgs., om hvorfor faget er viktig, og om hvorfor det er viktig at samhandling og hospitering har god kvalitet.

Gjennom undersøkelse i VGS. utført på oppdrag fra AVGO, rapporteres det om økt arbeidsbelastning på faglærere og rådgivere og om bekymring for at "egne" elever mister verdifull undervisningstid under hospiteringsperioder for ungdomsskoleelever, men det rapporteres også at rådgiverne i vgs. mener at utprøving av utdanningsprogram i vgs., gjennom besøk, hospitering og "Åpen skole" er riktig og viktig hjelp i ungdomsskoleelevens valgprosess.

Faget skal gi grunnlag for videre opplæring, arbeid og livslang læring. Å få prøve ut interessene sine gjennom hospitering og skolebesøk kan bidra til at flere elever foretar mer kunnskapsbaserte valg av utdanning og yrke. **Det er ønskelig at Nord-Trøndelag gir alle elever lik mulighet for utprøving, gjennom felles ordninger og like rutiner.**

Om samarbeidet mellom skoleslagene i Utdanningsvalg får høy nok kvalitet kan det være et bidrag til at flere elever unngår feilvalg av programområde i videregående skole og dermed til at en økt andel av elevene gjennomfører videregående skole og får en jobb de ønsker og er kvalifisert til i stedet for å bli stønadsmottakere gjennom NAV for en kortere eller lengre periode. I "[Verktøykassa](#)" finnes eksempler på godt samarbeid mellom grunnskole og videregående skoler i fylket.

3.3. Samarbeidsområder

3.3.1. Utprøving av programområder

- 9. trinn i grunnskolen hospiterer på et programområde i vgs. i minst 1 dag.
- 10. trinn i grunnskolen hospiterer på et annet programområde enn i 9. klasse i minst 2 dager. (En av periodene/dagene kan om ønskelig være en informasjonsdag/fagdag, men likevel **skal** elevene få mulighet til utprøving i minst 2 programområder.)
- Ungdomsskolelærere skal følge enkeltelever/grupper på omvisning og i hospitering, og deltar i timer som en viktig mulighet til egen kompetanseheving. "**Hospiteringsplan for ungdomsskolelærere**" bør utarbeides som et ledd i kompetanseheving for lærere i Utdanningsvalg. Rektorer og skoleeiere har ansvar for planlegging og gjennomføring av kompetanseheving for egne ansatte. (Olav Duun har forsøkt kursing/kompetanseheving av rådgivere/lærere samtidig som skolen mottar hospitanter fra grunnskolen, som en del av yrkes- og utdanningsmessa *Kompass*. Erfaringene herfra bør spres.)
- Informasjon til foresatte i samarbeid mellom grunnskole og videregående skole. (Gode rutiner på dette i Nord-Trøndelag. Rådgivere fra vgs. orienterer på foreldremøter i grunnskolen.) Foreldremøtene bør fysisk legges til mottaksskole der det er praktisk gjennomførbart (der reiseavstand er akseptabel for de foresatte), og oppmøte bør være obligatorisk for elever og foresatte, som en del av faget Utdanningsvalg.
- Grunnskolen må varsle om elever med spesielle behov i god tid før hospitering, for å kunne oppnå best mulig tilrettelegging
- **Plan over innhold i utprøving for alle programområder skal foreligge**

Plan over innhold i utprøving for alle programområder ved skolene **skal foreligge** tilgjengelig for rådgiver i ungdomsskolene i god tid før hospiteringa. Planer som viser programfagets egenart og fellesfag må jobbes med i Utdanningsvalg i forkant av hospiteringa, for å hjelpe ungdomsskoleelevene i sin realitetsorientering. (Førveiledning). Planene må inngå som verktøy i Utdanningsvalg på ungdomsskolen.

Planene bør være faste fra år til år, som en fast del av undervisninga også for elevene på vgs. Utforming av planene må ta hensyn til at de skal være "matnyttige" også for elevene på vgs., slik at de ikke mister fagtid, og de må kunne justeres i tråd med den enkelte videregående skoles særpreg og tilbud. Planene bør også gi en smakebit på "fellesfag". Et eksempel kan være innlagt intervju i norsk, der ungdomsskoleeleven skal intervjuve den videregående eleven. Mange planer foreligger allerede, selv om de fleste må omarbeides i forhold til fellesfagaspektet. Se verktøykassa for eksempler på foreliggende planer. For å minske belastninga med planarbeid kan det være lurt at de større vgs. går sammen om å lage planene.

3.3.2. Annen hospitering

Annen hospitering for elever med behov for individuelle opplegg/tilrettelegging i samarbeid med avgiverskole forekommer relativt hyppig. I Nord-Trøndelag er det godt samarbeid mellom videregående skole og grunnskole rundt disse elevene. Ordningene varierer ut fra skolenes tilbud og særpreg. Likevel er det slik at frafallet er stort blant elever som trenger mye tilrettelegging men som ikke er vurdert som søkere med behov for spesialundervisning! (1. februar.) Samarbeidsskolene bør ta en gjennomgang av egne rutiner for disse elevene.

3.3.3. Åpen skole/(Kompass)messe

Åpen skole er en fin mulighet til å presentere videregående skole, noe vi har mange gode erfaringer med i Nord-Trøndelag.

- Åpen skole/messe bør iverksettes minst hvert andre år.
- Åpen skole bør legges til samme tid hver gang, for integrering i årshjul for Utdanningsvalg i ungdomsskolen. I Nord-Trøndelag har vi god praksis på Åpen skole som bør fortsette, det er viktig at skolene får presentert sitt særpreg.

3.3.4. Minoritetsspråklige

Rådgivere/karriereveiledere i Nord-Trøndelag har gitt tilbakemelding om at karriereveiledning for minoritetsspråklige kan være spesielt krevende. I Nord-Trøndelag har vi foreløpig noe begrenset erfaring fra hospitering av minoritetsspråklige. Regional plan for Utdanningsvalg i Nord-Trøndelag berører ikke dette feltet spesielt.. Prosjektrapport: *"Flere og bedre gjennom videregående opplæring for minoritetsspråklige elever. - et helhetlig system for karriereveiledning og opplæring av minoritetsspråklige elever i Levanger"* foreligger nå høst 2011. Rapporten sier blant annet:

"Minoritetsspråklige trenger langt mer tid til å orientere seg om yrker og utdanningsmuligheter enn etnisk norske. Derfor trenger minoritetsspråklige elever betydelig mer tid til å prøve ut muligheter og skaffe seg grunnleggende kunnskap enn de får gjennom et ordinært Utdanningsvalg".

Minoritetsspråklige trenger (utdrag fra gruppas arbeid):

- Utvidet anledning til å besøke utdanningsprogram ved videregående skole
- Utvidet karriereveiledning til minoritetsspråklige elever med egen årsplan for karriereveiledning og Utdanningsvalg, et omfattende system med kartlegging av ferdigheter og der overføring av informasjon er lagt inn i planen.
- Opplæring for minoritetsspråklige elever bør være definert som et eget saksområde, og ved den enkelte skole (her vgs.) bør det være definert hvem som har ansvaret og hvem som har det som særlig oppgave"

3.3.5. Å ta fag fra vgs. i Utdanningsvalg

Elever som på ungdomstrinnet får anledning til å ta fag fra videregående opplæring, kan disponere timer fra hovedområdet. *Utprøving av utdanningsprogram* til å arbeide med fag fra videregående opplæring, dersom det ikke kan frigjøres nok timer til dette fra det tilsvarende grunnskolefaget. Dette er i utgangspunktet en mulighet for alle elever, men ingen rettighet. En utfordring er å tilrettelegge det videre løpet i vgs. etter utprøvinga. Hvordan dette gjøres i vgs. må være klart når grunnskoleeleven påbegynner sitt videregående løp ved å ta fag på videregående nivå.

(I Nord-Trøndelag har f. eks Levanger, Meråker, Ole Vig og Inderøy vgs. gjort seg erfaringer med samarbeid i matematikk, og Grong vgs. har erfaring i samarbeid rundt engelsk.)

3.3.6. Oppfølgingstjenesten (OT)

Oppfølgingstjenesten skal bistå med veiledning og oppfølging av ungdom som ikke velger å starte opp videregående opplæring eller som avbryter påbegynte kurs. OT kan legge til rette for et alternativt tilbud med praksis og teoretisk opplæring.

3.3.7. Pedagogisk Psykologisk Tjeneste (PPT)

PPT kan bistå med testing, veiledning og med å foreslå tiltak for elever som har behov for ekstra tilrettelegging.

4. Ungt entreprenørskap (UE) som samarbeidspartner.

Ungt Entreprenørskap (UE) er en ideell organisasjon som jobber med entreprenørskap i utdanningen. Hensikten er å gi kommende generasjoner kompetanse og nyskapingsevne, egenskaper som er en forutsetning for å lykkes som framtidige arbeidstakere, arbeidsgivere og arbeidsskapere.

Læreplanen i Kunnskapsløftet har klare mål som oppfordrer til entreprenørskap i undervisningen. Regjeringens *Strategiplan for entreprenørskap i utdanningen* uttrykker hvor viktig det er at det utvikles en kultur for nyskaping og entreprenørskap i opplæringen.

Det varierer hvor mye grunnskolene i Nord-Trøndelag nyttiggjør seg UE sine program. Flere skoler har god erfaring med programmene. Det er ønskelig at flere prøver ut mulighetene som ligger i samarbeid med UE. Les mer om programmene i verktøykassa.

4.1. Entreprenørskap i Utdanningsvalg

Entreprenørskap i vid forstand favner ikke bare etablererkunnskap og forretningsmessige ferdigheter. Det dreier seg også om en mer generell holdning som kan være nyttig både i hverdag og jobbsammenheng.

I Utdanningsvalg skal elevene tilegne seg kunnskaper og ferdigheter slik at de lettere kan gjøre riktige og realistiske utdanningsvalg. Elevene skal også gjøre seg kjent med hvordan arbeidslivet fungerer. Gjennom elevbedriftskonseptet i UE får elevene nyttige erfaringer på disse områdene. Arbeid med elevbedrift er også et godt utgangspunkt for kontakt og samarbeid med bedrifter i lokalmiljøet. Elevene får trening i å se etableringsmuligheter, blir mer bevisst sine sterke og svake sider og de lærer å ta konsekvenser av og ansvar for egne valg.

5. Arbeidsliv.

Arbeidslivet er arenaen hvor grunnskoleelevene kan prøve ut seg selv og sine tanker om hvilke yrker som kan passe for dem i framtiden. For å gjøre samarbeidet mellom skole og arbeidsliv forpliktende, kan kommune og opplæringskontor eller enkeltskoler og lokale næringsforeninger/enkeltbedrifter inngå en partnerskapsavtale. Partnerskapsavtalen kan vise en ramme om et ønsket samarbeid mellom to parter. Begge parter bør ha utbytte av samarbeidet. Temaene det skal samarbeides om nedfelles tydelig i avtalen.

I Nord-Trøndelag har vi lange tradisjoner på samarbeid skole/næringsliv, i mange varianter. Noen eksempler og tips finnes i "verktøykassa".

5.1. NHO som samarbeidspartner

Næringslivets Hovedorganisasjons medlemmer kan bidra til at elever får større innsikt i næringslivets rolle som verdiskaper og et bedre grunnlag for yrkes- og utdanningsvalg. Dette kan gjøres ved å stimulere bedrifter til å inngå partnerskapsavtaler med kommunen basert på langsiktig og forpliktende samarbeid med klart definerte mål for begge parter. Se www.nhouno.no sine sider for eksempler på samarbeid med skolen.

Nær kontakt med arbeidslivet er viktig for elevene fordi:

- de aller fleste utdanninger sikter mot en karriere i arbeidslivet
- kontakten med arbeidslivet kan berike og konkretisere opplæringen, også i teoretiske fag.

For at en partnerskapsavtale skal fungere godt, må den baseres på at begge parter har utbytte av den. Skolen kan oppnå dette med en partnerskapsavtale:

- bedre muligheter for å realisere intensjonen i læreplanen i Utdanningsvalg
- bedre sammenheng mellom teori og praksis
- elevene blir kjent med de mulighetene og kravene de vil stilles overfor i arbeidslivet
- elevene blir kjent med yrker i praksis
- kompetanseoppbygging og nettverk for lærere og skoleledere

For en bedrift kan partnerskapsavtalen blant annet bidra til:

- at arbeids- og næringslivsspørsmål settes på dagsorden i skolen
- rekruttering av medarbeidere på lengre sikt – stimulere unge til å velge utdanninger og yrker som næringslivet og arbeidslivet trenger
- inspirasjon og motivasjon for egne medarbeidere gjennom å arbeide med elever
- positiv profilering av bedriften i nærmiljøet
- en del av bedriftenes samfunnsansvar.

5.2 Opplæringskontorene

Flere opplæringskontor i Nord-Trøndelag har direkte kontakt med grunnskolene. De bidrar til yrkesorientering ved f. eks å formidle informasjon om næringsliv, lærlingeordninga og yrkesmuligheter direkte til elevene, og til foresatte på foreldremøter. Representanter for opplæringskontorene deltar også i rådgivernetverkene i Nord-Trøndelag.

For å gjøre samarbeidet mellom skole og arbeidsliv forpliktende, kan kommune og opplæringskontor inngå en overordna partnerskapsavtale. Opplæringskontorene kan bidra til at det skapes et kontaktnett mellom skole, elev og næringsliv. [Opplæringskontorene](#) i Nord-Trøndelag kan f. eks åpne for samarbeid om yrkesorientering i skolen som en del av Utdanningsvalg, hospiteringsavtaler for enkeltelever, bedriftsbesøk for elevgrupper og arbeidsutplassering i opplæringskontorenes medlemsbedrifter.

Forslag

Del 2 Sentral fagplan for Utdanningsvalg - med konkretiseringer for Utdanningsvalg i Nord- Trøndelag.

1. Formål i faget

Utdanningsvalg skal bidra til å skape helhet og sammenheng i grunnopplæringen og knytte grunnskole og videregående opplæring bedre sammen. Å få prøve ut interesser og bli bevisst egne evner og anlegg kan bidra til at flere foretar mer kunnskapsbaserte valg av utdanning og yrke. Faget skal bidra til økt forståelse av arbeidslivets krav om kunnskap og kompetanse og bidra til å skape grunnlag for entreprenørskap.

Opplæringen skal gi elevene erfaring med innhold, oppgaver og arbeidsmåter i ulike utdanningsprogram i videregående opplæring og aktuelle yrker. Elevene skal gis mulighet til praktisk aktivitet og fordypning i fag. Opplæringen i faget skal legge til rette for at den enkelte elev kan få prøve ut og reflektere over sine valg.

Opplæringen skal legge til rette for bruk av hensiktsmessige arbeidsformer, både i skole og arbeidsliv, og for bruk av ulike læringsarenaer som kan gi bred faglig tilnærming gjennom kontakt og samarbeid med videregående skoler og arbeids- og næringsliv. Faget skal legge grunnlag for videre opplæring, arbeid og livslang læring.

1.2. Struktur Årstrinn 8.-10. Oversikt over hovedområder:

- Om videregående opplæring og arbeidsliv
- Utprøving av utdanningsprogram
- Om egne valg

Faget er strukturert i hovedområder som det er formulert kompetansemål innenfor. Hovedområdene utfyller hverandre og må ses i sammenheng, og de bør tas i den rekkefølgen som er beskrevet nedenfor. Vektleggingen av hovedområder er angitt nedenfor.

Elever som på ungdomstrinnet får anledning til å ta fag fra videregående opplæring, kan disponere timer fra hovedområdet.

1.3. Timetall i faget

Timetall oppgitt i 60-minutters enheter på Ungdomstrinnet 8.-10.årstrinn: 113 timer.

1.3.1. Konkretisering av timeforbruk i Nord-Trøndelag:

I læreplanen går det fram at hovedområdene bør tas i en bestemt rekkefølge. Det kan være lite hensiktsmessig at kartlegging av egne interesser kommer i sluttfasen. Men i formuleringen "bør tas i den rekkefølgen som beskrevet" finnes det rom for tilpasninger som skolene kan utnytte. Det anbefales at elevene stadig får muligheter til å reflektere over egne interesser og forutsetninger, ikke bare i avslutningen av arbeidet med faget.

Det anbefales at Utdanningsvalg:

Settes opp med 1 enkelttime på timeplanen hver uke fra 8.- 10. klasse. Utdanningsvalg er et eget fag med et eget timeantall. Enkelte timer må brukes til direkte teori, f. eks timer om tilbudsstruktur i vgs. og informasjon om muligheter i arbeidslivet. Det kan være hensiktsmessig at rådgiver disponerer enkelttimer i faget. Rådgivers timeforbruk i faget tas da fra fagets timeressurs, og ikke av rådgiverressursen!

I tillegg integreres Utdanningsvalg i andre fag, f. eks i samfunnsfag, norsk, matematikk, RLE, engelsk og kunst og design. Dette for å sikre at faget oppleves som hele skolens ansvar. I læreplanen for andre fag finnes flere kompetansemål som faller inn under tematikken utdanningsvalg.

Faget må også settes opp i perioder, for eksempel i forhold til besøk og hospitering på vgs., til entreprenørskap/bedrift, til Grundercamp eller andre opplegg. Periodene kan strekke seg over alt fra en dag til en uke.

2. Beskrivelse av hovedområdene

Videregående opplæring og arbeidsliv 20 %

Hovedområdet dreier seg om strukturen i videregående opplæring og om innholdet i de ulike utdanningsprogrammene. Videre omfatter hovedområdet også arbeidslivet og yrkesvalg og hvordan ulike utdannings- og karriereveier kan føre fram til ulike yrker. I hovedområdet inngår kunnskap om arbeidsmuligheter og framtidsutsikter, herunder lokalt arbeids- og næringsliv.

Utprøving av utdanningsprogram 60 %

Hovedområdet omfatter aktiviteter forankret i kompetansemål i utdanningsprogram i videregående opplæring. Utprøvingen kan foregå i både skole og arbeidsliv, og skal som hovedregel omfatte minst to ulike utdanningsprogram.

Om egne valg 20 %

Hovedområdet omfatter kartlegging av og refleksjon over egne interesser og forutsetninger, knyttet til eget utdannings- og yrkesvalg.

3. Grunnleggende ferdigheter i faget

Grunnleggende ferdigheter er integrert i kompetansemålene, der de bidrar til utvikling av og er en del av fagkompetansen. I Utdanningsvalg forstås grunnleggende ferdigheter slik:

3.1. Å kunne uttrykke seg muntlig innebærer å kunne samtale om egne kunnskaper, ferdigheter og interesser og gjøre rede for og argumentere for egne valg. Det innebærer også å kunne presentere egne erfaringer for andre.

3.1.1. Konkretisering i Nord-Trøndelag

Presentere tanker, ideer og planer for framtidig opplæring og egen framtid. Samtalen kan føres på flere nivåer, fra det beskrivende til det mer analyserende og vurderende. Det innebærer presentasjon av egne forberedelser, beskrivelser og vurderinger. Dette kan gjelde samtaler i:

- Kontakttime / veiledningssamtale med kontaktlærer eller faglærer / karrieresamtale med rådgiver

- Presentasjoner for: Klassen /gruppa, f. eks fra hospitering, utplassering, egen elevbedrift eller deltagelse på messer.
- Presentasjoner for andre klasser/grupper, for eksempel presentasjon av elevbedrift, deltagelse på messe eller Grundercamp, opplevelser fra hospitering eller utplassering
- Presentasjonene kan lages og framføres i timer i Utdanningsvalg, norsk eller samfunnsfag, i følge fagplaner i nevnte fag.

3.2. Å kunne uttrykke seg skriftlig innebærer å kunne skrive logg og dokumentere eget arbeid i valgte utdanningsprogram.

3.2.1. Konkretisering i Nord-Trøndelag

Uttrykke seg i arbeid med temaer og prosjekter, rapporter og søknader. I faget skal eleven lage en mappe som også ligger til grunn for undervisningsvurdering. (Se punkt 6). Mappa kan inneholde beskrivelse av yrker, egenvurderinger og rapporter fra hospitering i vgs. og egen arbeidslivserfaring, testresultater, søknader og annet aktuelt materiell. Timer i norskfaget/samfunnsfag i forhold til fagplan for de aktuelle fag.

3.3. Å kunne lese innebærer å kunne lese læreplaner for ulike utdanningsprogram og å kunne nyttiggjøre seg informasjon om fag, utdanninger og yrker. Videre innebærer det å kunne tolke tabeller og grafiske framstillinger knyttet til utdanning og arbeid.

3.3.1. Konkretisering

Lese og nyttiggjøre seg informasjon om videregående skole og arbeidslivet fra Internett/læringsplattform, aviser, hefter, brosjyrer og annet relevant materiell. Se fagplan norsk, samfunnsfag og matematikk for integrering av Utdanningsvalg.

3.4. Å kunne regne innebærer å kunne bruke, bearbeide og tolke relevant tallmateriale som tabeller og grafer.

3.4.1. Konkretisering

Løse praktiske oppgaver i matematikktimer eller samfunnsfag, knyttet til mål, vekt, mengde, statistikk, beregninger, kalkyler, prosent, budsjett, regnskap og lønn.

3.5. Å kunne bruke digitale verktøy i Utdanningsvalg innebærer å kunne finne, velge ut, bearbeide, ta vare på og presentere informasjon digitalt.

3.5.1. Konkretisering i Nord-Trøndelag

Finne informasjon om skoler, utdanningsveier, yrker og bedrifter ved hjelp av Læringsplattform/Internett, samt praktisk bruk av Word, Excel og annen relevant programvare. I denne sammenheng inngår holdninger til kildekritikk, personvern og kjennskap til regler om opphavsrett. Multimedier inngår i presentasjon av egne og andres arbeid. Finn fagmålene i andre fag og integrer Utdanningsvalg.

4. Kompetansemål etter 10. Årstrinn

4.1. Om videregående opplæring og arbeidsliv

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

- Beskrive de ulike utdanningsprogrammene i videregående opplæring.
- Forklare forskjellen på strukturen i studieforberedende utdanningsprogram og yrkesfaglige utdanningsprogram og samtale om hvordan disse kan gi ulike yrkes- og karrieremuligheter.
- Presentere lokalt arbeids- og næringsliv og vurdere arbeidsmulighetene innenfor noen valgte utdanningsprogram og yrker.

4.1.1. Konkretisering/delmål i Nord-Trøndelag

Eleven skal kunne:

- redegjøre for arbeidets betydning for personlig økonomi, sosial tilhørighet og egen utvikling
- redegjøre for de viktigste lover og regler som gjelder for arbeidslivet
- finne fram til og drøfte krav og forventninger arbeidslivet stiller til arbeidstaker og arbeidsgiver
- gi eksempler på hva/hvilke yrker utdanningsprogrammene i videregående skole kan føre til
- kjenne til alternativet om sluttkompetanse på lavere nivå
- redegjøre for hvilke videregående skoler i Nord-Trøndelag som tilbyr de forskjellige utdanningsprogrammene
- finne fram til og fortelle om plikter og rettigheter som elever har på videregående skole
- kjenne til yrkesgrupper i nærmiljøet og framtidige "nye" yrker

Elev og foresatte skal ha deltatt på foreldremøte i grunnskolen /foreldremøte for grunnskoleforeldre og elever på vgs. der strukturen i vgs. er tema

4.2. Utprøving av utdanningsprogram

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne: Planlegge, gjennomføre og dokumentere aktiviteter og arbeidsoppgaver knyttet til kompetansemål fra valgte utdanningsprogram i videregående opplæring (skole og arbeidsliv).

4.2.1. Konkretisering i Nord-Trøndelag

Kunnskapsløftet legger opp til et nært samarbeid mellom grunnskole- og videregående opplæring. **I Nord-Trøndelag skal det utarbeides lokale læreplaner i Utdanningsvalg for hvert utdanningsprogram.** Gjennom utprøving av minst to programfag skal elevene skaffe seg valgkompetanse gjennom å vurdere om området svarte til forventningene og drøfte konsekvensene av feilvalg.

Forslag: I Nord-Trøndelag konkretiseres utprøving av utdanningsprogram slik:

- **9. trinn i grunnskolen hospiterer på et programområde i vgs. i minst 1 dag.**
- **10. trinn i grunnskolen hospiterer på et annet programområde i minst 2 dager.**
- **Utprøving kan i tillegg også skje i arbeidslivet, gjennom utplasseringsuke eller annen form for hospitering**

Se mer om utprøving av utdanningsprogram i Verktøykassa.

5. Om egne valg

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne: Reflektere over og presentere utdanninger og yrker i forhold til egne interesser og forutsetninger. Vurdere videre valg av utdanning og yrke basert på erfaringer fra utprøvingen.

5.1. Konkretisering/delmål i Nord-Trøndelag

- reflektere over og sette ord på egen evne til samarbeid, initiativ og fleksibilitet
- presentere tanker om egen framtid – skriftlig, muntlig og visuelt
- diskutere personlige forutsetninger de ulike programmene krever
- beskrive hvordan et yrkesvalg kan gi identitet og bidra til selvrealisering
- utarbeide en karriereplan (mappe, se undervisvurdering) (Mappe, se 3.2.1. og 6)
- beskrive og drøfte betydningen av å velge riktig
- klargjøre valget sitt på tre prioriterte utdanningsprogram for inntak i videregående.

Interesse – og ferdighetstester: All testing forutsetter minst én oppfølgingsamtale. I forkant må det informeres om anvendelsen, og i gjennomføringsfasen må spørsmål avklares. Etterarbeid med oppfølgingsamtale oppklarer og gir mulighet for ytterligere informasjon og refleksjon.

6. Undervisvurdering i Nord-Trøndelag - skolen:

Ungdomsskolene i Nord-Trøndelag lar elevene dokumentere arbeidet sitt ved bruk av karrieremapper. Denne mappa er elevens personlige eiendom. Den opprettes elektronisk og/eller i papirformat. Det varierer hvilken løsning skolene har lagt seg på:

- Noen skoler har laget sin egen digitale eller papirbaserte karrieremappe i sammenheng med lokal læreplan, for eksempel ressursperm "Utdanningsvalg for ungdomsskolene i Levanger og Verdal". Denne inkluderer elevperm med lærerveiledning, eller "Utdanningsvalg", karrieremappe for IN og MN.
- Andre bruker Karrierepermen.no med Skoletest.no fra Skoledata. Denne er kjøpt inn ved skoler, og under utvikling. Nytt er at Skoledata har utviklet et digitalt system som kan forenkle arbeidet når elevene skal fordeles på programområder ved hospitering i vgs., Programfag.no
- Flere skoler i Nord-Trøndelag prøver nå ut [UTV- pakken](#)

[Individuell utviklingsplan for utdannings- og yrkesrådgivning](#) er under utarbeiding for Vilbli.no av PEDLEX Norsk Skoleinformasjon. Planen skal søke å dekke elevens behov for tilrettelagt informasjon for å velge videregående opplæring og annen utdanning, for velge yrke og å lage egen utviklingsplan. Planen skal også søke å dekke rådgivers/ fylkeskommunens behov ved å være en metode for veiledning for å hindre feilvalg og bortvalg og ved å være et system for dokumentasjon.

6.1. Anbefaling om underveisvurdering ved bruk av karrieremappe:

Grunnskolen bør, i samarbeid med videregående mottakerskole, bli enige om hvilken form for karrieremappe de vil benytte. Det er viktig at karrieremappa følger eleven over i vgs.

Både UTV - pakken og Skoledata sin pakke er laget ut fra formål både i Utdanningsvalg og i Programfag til valg på vgs., så om grunnskolene velger å kjøpe inn en av disse pakkene bør det være samme pakke som brukes i aktuell vgs. Mange skoler har gode erfaringer med mappa de har valgt og bruker pr. i dag.

Det kan ikke være et mål at alle grunnskoler bruker samme mappe allerede fra neste skoleår. Målet må være at gode erfaringer videreføres, og at nødvendig informasjon overføres mellom skoleslagene. Likevel er det slik at det kan være lurt "å være avventende" i forhold til et eventuelt innkjøp av ny mappe, i påvente av innføring av fylkesmessig innføring av **Individuell utviklingsplan for utdannings- og yrkesrådgivning**.

Utdanningsvalg og elevens karrieremappe/UTV- pakke/ PAKKE PÅ VILBLI/annen mappe bør være tema på minst en av utviklingssamtalene det enkelte år både på 8., 9. og 10.trinn.

6.1.1 Digital Karrieremappe. (Den mappen ungdomsskolen velger å bruke)

Mappen skal følge eleven gjennom hele ungdomsskolen. Den skal være et redskap for elev, foresatte, lærere og rådgiver. Karrieremappen vil danne grunnlaget for vurdering av eleven underveis i skoleløpet og ved endt skolegang. **Det er hensiktsmessig at eleven fortsetter å bruke karrieremappen i videregående opplæring.**

Innhold i karrieremappen på ungdomstrinnet kan være:

- Treårig plan for faget
- Vurderingskriterier (kjennetegn på graden av måloppnåelse)
- Elevens oppgaver som er vurdert, dette kan gjelde oppgaver i Utdanningsvalg eller i andre fag
- Kopier av søknader, CV og lignende
- Innspill/kommentarer fra foresatte, lærer og karriererådgiver
- Info - materiell om utdanning og yrke
- Egenvurderinger
- Rapporter fra kurs/omvisning/hospitering/åpen skole/foreldremøter/individuelle besøk i videregående skole
- Skriftlig arbeid rundt ev. elevbedrift/messedeltagelser
- Rapport fra praksis i arbeidslivet, gjennom utplasseringsuke/jobbskygging/annet
- Utskrift av tester som er tatt
- Kopi av søknad til videregående skole

6.1. 2. UTV- pakken.

UTV - pakken prøves nå ut i flere grunnskoler i fylket.

Innholdet i denne kan være dekkende i forhold til anbefalte punkt over, med eventuelle vedlegg. Karriereveileder ved enkeltskolen har ansvar for, i samarbeid med kontaktlærere og andre lærere i faget, og "å skreddersy" UTV- pakken i forhold til plan for Utdanningsvalg ved enkeltskolen om skolen velger å benytte seg av UTV - pakken som karrieremappe. Innhold i pakken:

- Karriereplan (Min plan).
- Hospiteringsplan. Begge planene kan følge elevene over til vgs.
- Yrkestest knyttet opp mot de 12 utdanningsprogrammene i vgs.
- Utdanningstest knyttet opp mot de 12 utdanningsprogrammene.

- Informasjon om de 12 utdanningsprogrammene på vgs. og hvilke yrker de fører til.
- Yrkesdatabase med 525 yrker knyttet opp mot de 12 utdanningsprogrammene.
- Informasjon om det å være Gründer (Ungt Entreprenørskap).
- Linker til alle vgs. skoler i Norge.
- Ditt resultat: En base hvor elevene får samlet sine resultater av testene.
- Egen administrasjonsdel for rådgivere.

7. Sluttvurdering i faget:

10. Årstrinn eller på det årstrinnet faget blir avsluttet. **Standpunktvurdering:** Deltatt.

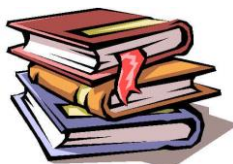
De generelle bestemmelsene om vurdering er fastsatt i forskrift til opplæringsloven. Det er ikke eksamen i faget

Forslag

Kilder, linker og litteratur:

Lenker:

Flere Gjennom: <http://www.ntfk.no/PubEmneUnder.asp?id=1427>
 Opplæringskontorene i Nord- Trøndelag: <http://www.ok-nt.no/>
 Ungt Entreprenørskap: <http://www.ue.no/pls/apex32/f?p=16000:1000:5319538499343410>
 NHO ung: <http://www.nhoung.no/>
 UTV-pakken: <http://utv-pakken.no/MF-Net/StartSide.jsp>
 Skoletest.no: <http://www.skoletest.no/>
 Karrierepermen.no: <http://www.karrierepermen.no/>
 Programfag.no: <http://programfag.no/>
 VILBLI : http://vilbli.no/4daction/WA_Forsiden?ASP=14715872&Ran=58435&Niva=V&TP=14-05-10
 PEDLEX norsk skoleinformasjon: http://ped.lex.no/4DACTION/WA_Adresse
 Utdanningsdirektoratet: <http://www.udir.no/radgiver>

Litteratur:

Karriereveiledning i overgangen mellom ungdomsskole og videregående:

Delrapport 1: http://www.utdanningsdirektoratet.no/upload/Rapporter/EvaKL/NIFU_karriere.pdf

Delrapport 2: <http://www.udir.no/Rapporter/Utdanningsvalg-pa-ungdomstrinnet---andre-delrapport-2010-/>

Udir: "Lokal utarbeiding av læreplaner i programfag til valg på ungdomstrinnet"

Forskrift i opplæringsloven § 22-4 og § 10-8

Opplæringsloven § 9-2, forskrift § 22-2 om Utdannings og – yrkesveiledning
 jf. K-06 og Forskrift til opplæringsloven.

Stortingsmelding nr. 11 (2008-09) Læreren: Rollen og utdanningen

Stortingsmelding nr 16 ...og ingen sto igjen

Stortingsmelding nr 30 82003-04) Kultur for læring

Stortingsmelding nr. 44 (2008-09) Utdanningslinja

Sentral fagplan for faget Utdanningsvalg.(Udir)

Regional plan for faget i Nord-Trøndelag

Diverse lokale planer for Utdanningsvalg i Nord-Trøndelag

Lærerperm i utdanningsvalg 8., 9. og 10 trinn. Kunnskapsløftet i Levanger og Verdal kommuner. Revidert 2008

Rapporten Gull av Gråstein <http://www.faf.no/pub/rapp/20147/20147.pdf>

Strategiplan for entreprenørskap i utdanningen

Utdanningsvalg, en metodebok for lærere. Red Eva Swahn. Pedlex Norsk Skoleinformasjon. ped@lex.no

Karrierevalg. Teorier om valg og valgprosesser. 1. utgave, 2. opplag 2009. Lisbeth Højdal og Lene Poulsen.

Forlaget Studie og Erhverv a.s.

Min framtid, utdannings- og yrkesvalg. 2009 PEDLEX norsk skoleinformasjon

Prosjektet "Flere og bedre gjennom videregående opplæring for minoritetsspråklige elever, et helhetlig system for karriereveiledning og opplæring av minoritetsspråklige elever i Levanger.":

"Et helhetlig system for karriereveiledning og opplæring til minoritetsspråklige elever, utredning til prosjektgruppa, utkast 7"